

Vlaanderen
is materiaalbewust

ZWERFVUILCHARTER VLAANDEREN 2021-2022

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

WWW.OVAM.BE

INHOUD

INLEIDING	3
1 PREVENTIE	4
1.1 Verpakking en wegwerpmateriaal	4
1.2 Sensibilisatie, communicatie en participatie	5
1.3 Opleidingen en kennisdeling	7
1.4 Wetgevende initiatieven ter voorkoming van zwerfvuil op openbare plekken	8
1.5 Infrastructuur en omgeving	9
2 HANDHAVING	11
3 GENERIEKE ACTIES	14

INLEIDING

In 2019 was er een aanzienlijke toename van het zwerfvuil in vergelijking met twee jaar eerder (+14%). De Vlaamse doelstelling om in 2022 het zwerfvuil met 20% te doen afnemen, komt op die manier ernstig in het gedrang. Met de doelstellingen vastgelegd in het uitvoeringsplan en het verpakkingsplan 2.0 in het achterhoofd is dat bijzonder slecht nieuws. Het verpakkingsplan is duidelijk: met duidelijke doelen en duidelijke consequenties als die doelen niet gehaald worden. Het reeds genomen engagement op basis van dit plan volstaat echter niet om het tij in de praktijk te keren.

Dit Vlaams zwerfvuilcharter komt bovenop het reeds bestaande verpakkingsplan met de verpakkingsindustrie. Met dit actieprogramma zwerfvuil beschrijven we een aantal extra concrete acties op korte termijn (2021-2022*) die belangrijk zijn in de strijd tegen zwerfvuil. Dit charter is een overeenkomst waarin de acties per stakeholder of groep stakeholders worden vastgelegd.

In het najaar van 2021 wordt voorzien in een eerste opvolging van dit charter om na te gaan in hoeverre de voorgestelde acties voltooid of in uitvoering zijn en welke doelstellingen al behaald werden.

De detailuitwerking van de acties en het concreet engagement dat genomen wordt in het kader van dit charter is terug te vinden in het addendum.

** Enkele acties hebben een andere doorlooptijd, nl. de Click (met tussentijdse evaluatie) en het project rond de aanstelling van 30 handhavers (met tussentijdse evaluatie). Deze lopen over de periode van de zomer 2021 tot de zomer van 2024. Green Deal Anders Verpakt loopt tot eind 2024.*

1 PREVENTIE

1.1 Verpakking en wegwerpmateriaal

Volgende betrokken partijen verbinden zich ertoe om op korte termijn actie te ondernemen op vlak van het verpakkingsmateriaal zelf, het gebruik ervan en de preventie van wegwerpmateriaal.

- **Comeos** werkt mee aan de nodige wetgevingsaanpassingen om voldoende soepelheid te hebben in digitale oplossingen voor kassatickets en kassatickets enkel op vraag van de klant te kunnen uitreiken.
- **Pack4food**: inzet, waar mogelijk, op herbruikbare verpakkingen en reductie secundair verpakkingsmateriaal (lange termijn).
- **Mooimakers**: onderzoekstrajecten naar zwerfvuilvervrije verpakkingen en businessmodellen (bv. pizzadozen, takeaway met herbruikbare verpakkingen, ...).
- **OVAM** in nauwe samenwerking met andere partners, waaronder als initiatiefnemer **Fevia Vlaanderen** en **Comeos**: “*Green Deal Anders Verpakt*”. We richten ons in deze Green Deal op preventie en hergebruik van verpakkingen en zoeken ook naar systeemveranderingen i.p.v. enkel naar de verpakking te kijken.

De scope van de Green Deal is het voorkomen van eenmalige verpakkingen bij webwinkels, maaltijdboxen, take away/delivery, verkoop van bulk en het opzetten van loopsystemen met herbruikbare verpakkingen.

Deze 5 segmenten zijn gekozen omwille van hun groot aandeel aan eenmalige verpakkingen. Bij een aantal segmenten is er een directe link naar preventie van zwerfvuil, zoals bij takeaway. Ook bij de andere segmenten is er een indirecte link omdat consumenten vertrouwd raken met nieuwe businessmodellen zoals het gebruik van herbruikbare verpakkingen.

Binnen de Green Deal zullen producenten en handelaars al dan niet samen met andere partners zich engageren om projecten rond innovatieve distributiesystemen te concipiëren

en uit te testen die eenmalige verpakkingen effectief vervangen door herbruikbare verpakkingen of door het weglaten van de verpakking en de consument/klant hierdoor vertrouwd maken met deze businessmodellen.

Vanuit de reserves halve euro worden extra middelen voor deze “*Green Deal Anders Verpakt*” ter beschikking gesteld, onder meer voor de projecten op het terrein.

1.2 Sensibilisatie, communicatie en participatie

Volgende betrokken partijen verbinden zich ertoe om op korte termijn en bij voorkeur samen met andere partners sensibiliserings- en communicatiecampagnes binnen de eigen sector te ondernemen naar eigen medewerkers/leden en/of naar het grotere publiek. Dit al dan niet met de nodige ondersteuning van Mooimakers.

Voor de sectoren waar relevant zal er een belangrijke focus op anderstaligen zijn.

Voor de sectoren waar relevant zal de boodschap van de communicatie verschuiven van “gooi het in de vuilnisbak” naar enerzijds “vermijd wegwerpmateriaal bij on-the-go-consumptie en evenementen op open plaatsen” en anderzijds naar “duurzaam aankoopgedrag”.

- **Transport en Logistiek Vlaanderen:** communicatie naar eigen leden en zusterorganisaties
- **Febetra:** communicatie naar eigen leden en zusterorganisaties
- **Bouwunie:** communicatie via eigen kanalen en een checklist met tips over afval op de werf, incl. info over welke afvalstromen apart moeten gesorteerd worden (in de buurt van waterlopen in samenwerking met VMM)
- **Vlaamse Confederatie Bouw:** communicatie naar en sensibiliseren van leden en burgers (in de buurt van waterlopen in samenwerking met VMM)
- **Landelijke Gilden/Boerenbond**
 - **Communicatie:** leden en plattelandbezoekers sensibiliseren via alle eigen kanalen, campagne i.s.m. Mooimakers, informatiecampagnes

- Participatie: opzetten van zwerfvuilacties
- Algemeen Boerensyndicaat:
 - Communicatie: leden sensibiliseren via alle eigen kanalen (over o.a. 'landbouwplastic' niet te laten rondslingeren en rondvliegen), campagne i.s.m. Mooimakers, informatiecampaagnes
 - Participatie: opzetten van 'opkuisacties' met lokale ABS-afdelingen
- Comeos: coördineren van een gemeenschappelijke communicatiecampagne waarin de leden hun merkidentiteit inzetten om diverse doelgroepen te bereiken en zo bij te dragen aan een gedragsverandering (tegen eind 2021).
- Unizo: inzet van eigen communicatiekanalen
- De Vlaamse Waterweg: bijzondere aandacht voor de gebruikers op en naast de waterwegen
- Agentschap voor Natuur en Bos: communicatiecampagne in 2022
- Fost Plus: vanuit de reserves voor de aanvullende bijdrage en halve euro worden middelen voorzien voor de uitrol van de zwerfvuil-app "The Click" in Antwerpen en andere steden en gemeenten, welke tussentijds zal geëvalueerd worden. Deze middelen dekken ook, mits positieve evaluatie, de inzet van "The Click" in de on-the-go projecten i.s.m. OVAM, Mooimakers, VVSG en Fost Plus.
- Comeos, Fevia, VIWF en de Belgische Brouwers engageren zich om de acties van Fost Plus, waaronder "The Click", te ondersteunen.
- Fevia, VIWF en de Belgische Brouwers blijven continu hun bedrijven sensibiliseren over de problematiek van zwerfvuil en de aanwezigheid van hun verpakkingen hierin.
- Fevia, VIWF en de Belgische Brouwers zullen een concept van communicatie via sociale media voorbereiden waarbij de kracht van de federaties en de merken zal worden ingezet om sensibilisatieboodschappen tot bij de consumenten te brengen. Dit concept zal ten laatste eind 2021 klaar zijn.

Fevia, VIWF, de Belgische Brouwers zullen dit communicatieconcept gebruiken in hun eigen kanalen en de bedrijven aanmoedigen op basis van dit concept een intensieve campagne via de sociale media te voeren.

- **OVAM:** communicatie over herbruikbare bekens en cateringmateriaal op evenementen, aangevuld met extra begeleiding organisatie WK wielrennen en gebruik herbruikbare bekens en cateringmateriaal (alle Vlaamse WK-events als voorbeeldevents).
- **OVAM:** onderzoek en communicatie naar de zin en onzin van het gebruik van wegwerpmateriaal ter bescherming tegen COVID-19

1.3 Opleidingen en kennisdeling

Volgende partijen verbinden zich ertoe om door middel van opleidingen/infosessies aan kennisdeling en educatie te doen.

- **Pack4Food:** opleiding in scholen en bedrijven over het belang van voedselverpakkingen en het belang van een correcte end-of-life verwerking
- **Fevia, VIWF en de Belgische Brouwers** organiseren informatiesessies voor de leden met als doel zoveel mogelijk bedrijven te stimuleren om hun klanten te sensibiliseren over zwerfvuil. De eerste infosessie zal in het najaar van 2021 georganiseerd worden. Een eerste bundeling van goede praktijken zal tegen begin 2022 beschikbaar zijn.
- **Afdeling Handhaving – departement omgeving:** opleiding lokale besturen in samenwerking met de OVAM.
- **Algemeen boerensyndicaat:** via bijeenkomsten en vergaderingen van onze lokale afdelingen het thema ‘zwerfvuil’ blijvend actueel houden en de kennis hierover delen met onze leden landbouwers, en onderzoeken met lokale afdelingen wat in de eigen gemeente/regio kan gebeuren.

- Mooimakers: infosessies voor bedrijven (commerciële zones, bedrijventerreinen, ...) → hoe de zwerfvuilproblematiek integreren in hun werking.

1.4 Wetgevende initiatieven ter voorkoming van zwerfvuil op openbare plekken

Volgende betrokken partijen verbinden zich ertoe om op korte termijn actie te ondernemen op vlak van wetgevende initiatieven.

- VVSG
 - Onderzoek in samenwerking met de lokale besturen naar de verdere integratie van digitale parkeerticket-systemen.
 - Onderzoek hoe gemeenten via het gemeentelijk reglement zwerfvuilgevoeligheid van evenementen en horeca/handel kunnen verlagen (vb. vermijden eenmalige verpakkingen, plaatsen inzamelinfrastructuur, ...). VVSG doet de eerste concrete voorstellen tegen september 2021.
 - ▶ In samenwerking met het kabinet van de gouverneur van West-Vlaanderen en Mooimakers
- OVAM:
 - Voorbereiding van een beperking op het verspreiden van promotiemateriaal in de openbare ruimte (bv. autokaartjes).
 - Voorbereiding van een wettelijke verplichting tot het invoeren van de 25m-regel voor handelszaken, horeca, ...
 - Onderzoek naar sturende instrumenten voor de afname van het gebruik van wegwerpbekers en eenmalige voedsel- en drankverpakkingen om ter plaatse te consumeren i.s.m. federale overheid.
 - Invoering wetgeving die het mogelijk maakt om te handhaven op zwerfvuil en sluikestort onder de GAS-wetgeving door gewestelijke toezichthouders.
 - Opname van een nieuw artikel in het modelpolitiereglement rond het gebruik van het zakasbakje. Voorstel artikel: Bij roken van tabaksproducten in de openbare ruimte is het verplicht de peuken die daarbij ontstaan op te vangen in een

zakasbakje (een draagbare asbak voor de opvang van peuken) of in een daartoe voorzien peukenrecipiënt.

1.5 Infrastructuur en omgeving

Volgende betrokken partijen verbinden zich ertoe om op korte termijn actie te ondernemen op vlak van infrastructuur en omgeving.

- De **tabakssector** verbindt zich ertoe om op korte termijn:
 - Een extra financieel engagement aan te gaan ter waarde van 600.000 euro voor de periode 2021-2022, naast het reeds aangegane engagement om jaarlijks 550.000 euro bij te dragen voor de strijd tegen zwerfvuil voor de periode 2020-2022. Het extra budget is bestemd voor eigen campagnes als onderdeel van de intentieverklaring (2020-2022). Deze middelen zullen worden ingezet om:
 - ▶ De distributie en verkoop van zakasbakjes te organiseren via een taskforce van de betrokken bedrijven en dit in samenwerking met de federatie van de krantenwinkels.
 - ▶ Zuilasbakken ter beschikking te stellen voor horeca en events en dit in samenwerking met hen na de heropstart van de betrokken sectoren.

De daadwerkelijke implementatie van de acties op het terrein zal parallel lopen met de inwerkingtreding van een gericht handhavingsbeleid vanwege de lokale besturen. Het betreft meer bepaald een actief controle- en sanctiebeleid op het al of niet bijhebben van een zakasbakje door personen die op het openbare domein roken (naar analogie met het controle- en sanctiebeleid dat van toepassing is op personen die hun hond uitlaten op het publieke domein en die wettelijk verplicht zijn een hondenpoepzakje bij te hebben).

Gezien het strikte wetgevend kader voor tabaksproducten, zullen de Vlaamse overheid en de sector gezamenlijk de voorgestelde acties voorafgaandelijk ter formele goedkeuring voorleggen aan het FOD Volksgezondheid om elk geschil omtrent de toepasbaarheid van de wetgeving op tabaksproducten op de voorgelegde acties te vermijden. Zonder formele instemming door de FOD Volksgezondheid kunnen de voorgestelde acties niet in werking treden en zal de verbintenis in haar huidige vorm moeten herzien worden in wederzijds overleg.

- Fevia, VIWF en de Belgische Brouwers werken goede praktijken uit rond sampling (uitdelen van producten in kader van promoties) in openbare plaatsen zoals stations, winkelstraten, Een gids met richtlijnen zal ten laatste tegen februari 2022 beschikbaar zijn.
- **De Vlaamse Milieumaatschappij**
 - Start van een CIW-project (Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid) voor het opmaken van een vuilvangplan.
 - Plaatsing van 30 extra vuilvangers.
- **Bouwunie** wil zich engageren om tijd vrij te maken voor de ontwikkeling van werfmateriaal zoals bijv. containerafdekdoeken en steigerdoeken, om deze in te zetten als communicatiemiddel.
- **Mooimakers** in samenwerking met Unizo: proefproject met dagbladhandelaars rond de verspreiding van zakasbakjes.

2 HANDHAVING

Volgende betrokken partijen verbinden zich ertoe om op korte termijn actie te ondernemen op vlak van handhaving op zwerfvuil.

- **De 5 Vlaamse provinciegouverneurs engageren zich om:**
 - De Week van de Handhaving en de gerelateerde informatiemomenten en opleidingen mee te ondersteunen, bekend te maken én mensen warm te maken om er actief aan te participeren.
 - Ruchtbaarheid te geven aan de campagne. De persoonlijke communicatiekanalen in te zetten en een brief over te maken aan de politiezones en burgemeesters.
 - Het initiatief ter sprake te brengen op de relevante overlegmomenten van de federale dienst in het bijzonder met de betrokken handhavende actoren en informeren van het parket.
 - Actief te communiceren en zo mogelijk te zorgen voor het welkomstwoord of een afsluitende toespraak over de resultaten en om iedereen hartelijk te danken voor de inzet. Ook het ondersteunen en promoten van vormingsmomenten zal een meerwaarde hebben.
- **Gouverneur West-Vlaanderen en VVSG: samenwerking om te komen tot een versterkte rol van de afvalintercommunales in het beleid inzake openbare netheid (o.a. handhaving).**

In 2021 worden de handhavingsactiviteiten geïnventariseerd door de afvalintercommunales in samenwerking met VVSG en Mooimakers. Vanuit deze analyse wordt in 2022 een uitgewerkt voorstel in uitvoering gebracht voor een nog meer doortastende handhaving.
- **Afdeling Handhaving – departement omgeving:**
 - Ondersteuning met standaarddocumenten, ondersteuning inzake bijzondere (complex, specifieke afvalstof, groot) sluikestorten, communicatie over sancties inzake sluikestort tijdens de Mooimakers-campagne + voorstel tot aanpassing wetgeving met betrekking daderschap nummerplaathouder (i.s.m. met het federale niveau).
 - Actie bij 24 klasse 1- en 2-bedrijven rond pelletverlies. Uitvoeringstermijn is voorzien voor december 2021.

- Afvaltransportcontroles en controles op industrieterreinen, in het bijzonder rond en op afvalverwerkende bedrijven, waarbij steeds aandacht wordt besteed aan het thema zwerfvuil, zindelijkheid van bedrijven en een goede afdek van vrachtwagens. Uitvoeringstermijn is voorzien voor december 2021.
- **Fost Plus/OVAM:**
 - Op vraag van de minister worden 30 extra handhavers aangesteld bij de OVAM, uitsluitend op zwerfvuil via de reserves vanuit de aanvullende bijdrage. Opbrengst van GAS-boetes vloeien terug naar de lokale besturen.
 - Handhavende bevoegdheid op zwerfvuil prioritair laten opnemen bij de handhavers van de Vlaamse overheidsentiteiten door het voorbereiden van een interministeriële afspraak.
- **Agentschap Wegen en Verkeer:**
 - Afhankelijk van de budgetten zal het agentschap meewerken met de politie om het sluikstortprobleem op bepaalde parkings stelselmatig aan te pakken. Wanneer de politie aan handhaving zal doen worden verdere acties door het agentschap in overweging genomen.
 - Deelname aan de week van de handhaving
- **De Vlaamse waterweg:** de ontwikkeling in 2021 en het gebruik van een nieuwe interne digitale handhavingstoepassing voor haar toezichthouders.
- **De Vlaamse Milieumaatschappij:** maximaal tegen sluikstort optreden door systematisch opmaken van processen-verbaal van zodra er bij een sluikstort aanwijzingen worden gevonden van de veroorzaker.
- **Het Agentschap Natuur en bos:**
 - Zijn boswachters en natuurinspecteurs optimaal inzetten op handhaving
 - Procedure gestart om de bevoegdheid verder uit te breiden van de natuurinspecteurs van natuurgebieden, natuurreservaten naar speciale beschermingszones, agrarische gebieden en landschappelijk waardevolle agrarische gebieden.

- **Justitiehuizen:** werkstraffen over heel Vlaanderen voor het opruimen van het zwerfvuil in het kader van maatschappelijke participatie. In samenwerking met Mooimakers en VVSG wordt dit aanbod bekend gemaakt bij de lokale besturen, Vlaamse partners,....
- **VVSG:** Blijvende ondersteuning modelreglementen, stroomschema's, model-PV's
- **VVSG in samenwerking met Mooimakers:** onderzoek naar het korte- en langetermijneffect van handhaving op de zwerfvuilproblematiek.
- **VVSG** organiseert in de schoot van Interafval twee keer per jaar een werkgroep over intergemeentelijk samenwerken inzake zwerfvuil en sluikstort. In het najaar van 2021 organiseren we een specifieke bijeenkomst over handhaving.
- **OVAM:** Subsidiebesluit herbekijken en aanpassen in functie van een transparante rapportering en onderzoeken of de subsidies aan lokale besturen afhankelijk kunnen worden gemaakt van handhavingsparameters, naar analogie met de tarievenvorken voor huisvuil/grofvuil.
- **VVSG, Mooimakers, OVAM:** in kaart brengen van het handhavingslandschap in Vlaanderen door een bevraging + lacunes en knelpunten blootleggen. Een eerste analyse is klaar tegen september 2021.
- **Mooimakers** verbindt zich ertoe om
 - De zachte handhaving (aanspreken) te promoten
 - De subsidies die ze uitreikt afhankelijk te maken van handhaving.
 - Ondersteuning te voorzien bij de uitwerking van het handhavingsapparaat (o.a. opname van modelreglement in het politiereglement) op basis van bovengenoemde bevraging.

3 GENERIEKE ACTIES

Volgende betrokken partijen verbinden zich ertoe om op korte termijn een aantal generieke acties te ondernemen.

- **Unizo** in samenwerking met **Mooimakers**: project openbare netheid en sorteren voor Buurtsupers.
- **Comeos** verzamelt de goede praktijken op vlak van sensibilisering, infrastructuur, ... en deelt ze onder de vorm van code van goede praktijken met haar leden om ze zo te inspireren tot bijkomende acties (tegen eind 2021).
- **Provincies-Mooimakers**: rol van de provincies, als beheerder van domeinen en groene assen, naast deze van de gouverneur onderzoeken in het zwerfvuil-verhaal.
- **OVAM-Mooimakers-VVSG-Fost Plus**: minimum drie projecten samen met lokale besturen met betrekking tot preventie van on-the-go-afval en dit gebaseerd op het bestaande vijf-pijler beleid + preventie.
 - **Fevia**, **VIWF** en de **Belgische Brouwers** ondersteunen de acties die Fost Plus uitwerkt in het domein van de 'out of home'
- **OVAM-Mooimakers-VVSG-Fost Plus**: Huidige werking herbekijken (o.a. toepassing Mijn Mooie Straat) en te versterken + een kordatere communicatie-aanpak uitwerken.
- **Mooimakers**:
 - Vrijwilligerswerking verder uitbreiden/faciliteren
 - Opzetten samenwerking met Pack4Food
 - Opzetten samenwerking met andere sectoren: transportsector, bouwsector, ...
 - **Bouwunie** samen werken rond een handhavingskader voor wie afval stort in een werfcontainer of op een werf.

Bovenstaande acties zijn overeengekomen door de betrokken partijen en getekend:

Publieke actoren

Vlaams minister van Justitie en
Handhaving, Omgeving, Energie en
Toerisme
Zuhail Demir

Gouverneur West-Vlaanderen
Carl Decaluwé

Administrateur Generaal Openbare
Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
Henny De Baets

Gedeputeerde voor Milieu provincie West-
Vlaanderen
Jurgen Vanlerberghe

Secretaris-generaal Departement
Omgeving
Peter Cabus

Gouverneur Oost-Vlaanderen
Carina Van Cauter

Administrateur Generaal Agentschap
Wegen en Verkeer
Tom Roelants

Gouverneur Antwerpen
Cathy Berx

Gedelegeerd bestuurder De Vlaamse
Waterweg
Ir. Chris Danckaerts

Gouverneur Vlaams-Brabant
Jan Spooren

Administrateur Generaal De Vlaamse
Milieumaatschappij
Bernard De Potter

Gouverneur Limburg
Jos Lantmeeters

Administrateur-generaal Agentschap voor
natuur en bos
Marleen Evenepoel

Voorzitter Vereniging van Vlaamse Steden
en Gemeenten
Wim Dries

Private actoren

Gedelegeerd bestuurder Fost Plus
Patrick Laevers

Head Comeos Vlaanderen
Klaas Soens

Director External Affairs Philip Morris Benelux
Pierre Deraedt

Voorzitter Cimabel vzw
Jeroen Dhanens

Voorzitter Fetabel vzw
Koen Roelstraete

Voorzitter Belgische Brouwers
Jean-Louis Van de Perre

Secretaris-generaal Fevia Vlaanderen
Nadia Lapage

Voorzitter Koninklijk Verbond van
de industrie van waters en frisdranken
Bart Peeters

Gedelegeerd bestuurder Bouwunie
Jean-Pierre Waeytens

Voorzitter Vlaamse Confederatie Bouw
Karl Neyrinck

Directeur Generaal Vlaamse Confederatie Bouw
Marc Dillen

Directeur Febetra
Philippe Degraef

Directeur Transport en Logistiek Vlaanderen
Lode Verkinderen

Gedelegeerd bestuurder Unizo
Danny Van Assche

Directeur Pack4Food
Peter Ragaert

Directeur Algemeen Boerensyndicaat
Eric Claeys

Voorzitter Landelijke Gilden en Boerenbond
Sonja De Becker